

DIN AMINTIRILE UNUI SCRIB. CUM AM
LUCRAT LA VERSIUNEA BARTOLOMEU
VALERIU ANANIA A SFINTEI SCRIPTURI

EUGEN DORCESCU

Cuvinte-cheie: *Vechiul Testament, corectură, revizie finală*

Biografia mea literară, drumul meu în viață și în literatură – așa cum sunt ele și atâta cât sunt – au întâlnit, la anume răspântii, o seamă de personalități, pe care, aș înclina să cred, le-a rânduit acolo Providența. Debutul în revistă (“Luceafărul”, București, 1971) mi-a fost vegheat de Alexandru Philippide, Ștefan Bănulescu și Cezar Baltag. Cel editorial (Cartea Românească, București, 1972) – de Marin Preda, Mircea Ciobanu și Mihai Gafița. Receptarea creației mele, în exegeza românească, îi datorează enorm Profesorului Virgil Nemoianu, geniului său hermeneutic. Și, la fel, profesorului și istoricului literar Marian Popa. Iar dincolo de hotarele țării (cu deosebire în lumea hispanică), poezia mea este cunoscută grație unor confrăți de gust și de talent, ce s-au silit fie a o traduce (Rosa Lentini, Coriolano González Montañez), fie a o include în prestigioase antologii și a o comenta (reputații scriitori și profesori Andrés Sánchez Robayna, Jaime Siles, Mónica Delia Pereiras, M. Cinta Montagut, poetul și pictorul Fernando Sabido Sánchez, autor al unei monumentale enciclopedii de poezie universală contemporană etc.).

Toate acestea – la un palier precumpănitor estetic. Cât despre domeniul strict spiritual, am avut șansa de a mă afla, nu puțină vreme, în preajma unor ierarhi iluștri: Părintele Nicolae Corneanu, Mitropolit al Banatului, și Părintele, de pioasă aducere-aminte,

Bartolomeu Valeriu Anania, Mitropolit al Vadului, Feleacului și Clujului.

Așadar, ca om și scriitor, mă pot considera fericit.

*

Pe Părintele Bartolomeu Valeriu Anania l-am cunoscut numai în duh. Nu ne-am întâlnit niciodată față către față. Ceea ce nu ne-a împiedicat – ci, poate, dimpotrivă – să comunicăm profund și esențial. Am corespondat, ne-am dăruit cărți, am purtat repetate convorbiri telefonice. Și, mai presus de toate și de orice, am trudit împreună (mă încumet a zice), dar în măsuri mult diferite, firește, la ediția din 2001 a *Sfintei Scripturi – Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli.*

*

Între aceste “numeroase osteneli” se înscrie și modesta-mi slujire. Este punctul cel mai înalt al muncii mele de editor, la fel cum, pe de altă parte, stihuirea *Psalmilor*, a *Ecclesiastului*, a *Pildelor* și a *Rugăciunii regelui Manase* alcătuiesc rodul cel mai de preț al carierei mele literare. Părintele Bartolomeu a tălmăcit și comentat – cu harul său și cu erudiția sa – textul sacru; eu am hărnicit (alături de alții) la corectură și la revizia finală.

*

Dar iată cum a început totul.

În 1993, chiar înainte de Paști, am publicat ediția I a *Psalmilor în versuri*, la Editura Excelsior, Timișoara. Îndată după imprimare, am trimis câte un exemplar Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit Nicolae, precum și Înalt Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit Bartolomeu. Am primit, la scurt timp, scrisori de felicitare și de mulțumire. Tot în 1993, am cumpărat, de la standul Catedralei Mitropolitane din Timișoara, *Noul Testament*, ediție de probă, izvodită de Părintele Bartolomeu, în vederea versiunii integrale a *Sfintei Scripturi*, după cum suntem

înștiințați în *Nota asupra ediției*: “Potrivit unei vechi tradiții, această primă tipărire se consideră ediție de probă. Observațiile (motivate filologic și teologic) vor fi mai mult decât binevenite, în vederea unei ediții ulterioare îmbunătățite, ca și pentru pregătirea Bibliiei integrale în noua versiune” (p. IX). Am citit textul, am găsit un număr de scăpări, le-am corectat, dar – de ce, oare? – nu am avut curajul să le semnalez.

*

După patru ani, în 1997, am tipărit, la Editura Marineasa, din Timișoara, ediția a II-a, revăzută și adăugită, a *Psalmilor în versuri*. Un exemplar a luat drumul Clujului. Mi s-a răspuns cu: Valeriu Anania, *File de acatist*, Editura Arhidiecezană, Cluj, 1996 (“Poetului Eugen Dorcescu, cu mulțumiri pentru *Psalmii în versuri*. V. Anania – Bartolomeu al Clujului – martie 1997”). În același an, și tot la Editura Marineasa, am publicat, premieră, așa zice absolută, în cultura noastră, *Ecclesiastul în versuri*. Însemnările mele din vara lui 1997 îmi reîmprospătează memoria: *Ecclesiastul în versuri* a plecat spre Cluj-Napoca, spre Părintele Bartolomeu, în august 1997. A urmat scrisoarea de confirmare a primirii.

Și fluviul vremii și-a continuat curgerea.

*

Momentul crucial al conlucrării noastre, și al întâlnirii noastre în spirit, se leagă de apariția, în 1998, a *Pildelor în versuri* (de asemenea la Editura Marineasa). Atunci, ca răspuns la darul noii mele stihuirii, mi-a venit de la Cluj-Napoca *Psaltirea. Versiunea Bartolomeu Valeriu Anania*, însoțită de o succintă dedicație: “Poetului Eugen Dorcescu, cu mulțumiri pentru *Pildele în versuri*. Bartolomeu al Clujului. Iunie 1998”.

Am purces numaidecât la studiul *Psalmilor* și al comentariilor infrapaginale. Și, cum se întâmplă, când e vorba de o ediție de probă, am descoperit mai multe erori tipografice. Le-am notat și, după câteva zile de ezitare, le-am pus într-un plic, alăturându-le o misivă în care îl rugam pe Părintele Bartolomeu să-mi ierte îndrăzneala, să nu se supere din pricina acestor corecturi, dar m-am considerat dator,

în calitatea mea de scriitor, de editor și, mai cu seamă, de creștin, să-i aduc la cunoștință că textul este susceptibil de unele ameliorări filologice. Răspunsul a fost prompt și categoric: nici pomeneală de supărare! Ca un desăvârșit cărturar ce era, Părintele își exprima grațitudinea că am citit cu atâta atenție *Psaltirea*. Înțelesese, din primul moment, de atunci, din 1993, că iubesc *Scriptura* și că mă străduiesc să-i cuprind și să-i aprofundez mesajul – o va spune, de altfel, răspicat, în 2003, când a binevoit să însoțească volumul meu antologic *Biblice* (în care am pus laolaltă *Psalmii în versuri*, *Ecclesiastul în versuri*, *Pildele în versuri* și *Rugăciunea regelui Manase*) cu o recomandare pe Coperta a IV-a*. Implicite – și explicit – mă încuraja să stăruie.

*

Din acea clipă au început să-mi sosească, una după alta, cărțile profetice, sapiențiale și poetice ale *Bibliei*, “întocmite – aflăm, de fiecare dată, din *Nota asupra ediției* – prin metoda comparativistă... în osteneala de a restaura prezența și autoritatea Septuagintei în tradiția biblică ortodoxă (românească)”. Astfel, în anul 1998, am primit *Cântarea Cântărilor* (“Poetului Eugen Dorcescu și iubirii sale pentru limba română, cu îmbrățișare. Bartolomeu al Clujului. August 1998”) și, cred, *Cartea lui Iov* (apărută la Editura Anastasia, fără an). În 1999 – *Cartea profetului Isaia* (“Domnului Eugen Dorcescu, cu cele mai bune doriri. Bartolomeu al Clujului”) și *Cartea profetului Ieremia* (“Domnului Eugen Dorcescu, din toată inima. Bartolomeu al Clujului”), în 2000 – *Cartea profetului Iezechiel, Poezia Vechiului Testament* (“Domnului Eugen Dorcescu, cu repetate mulțumiri pentru sprijinul filologic, omagiu. Bartolomeu al Clujului. Mărțișor 2000”), în 2001 – *Cartea profetului Daniel și ale celor doisprezece profeți mici* (“Domnului Eugen Dorcescu, cu cele mai bune doriri. Bartolomeu al Clujului. Ianuarie 2001”). După ce intram în posesia unei cărți, începeam de îndată lectura, identificam eventualele greșeli, le notam și, când isprăveam, îi expediam Părintelui lista cu ceea credeam că se cere remediat.

*

Și a treia etapă. Joi, 27 iulie 2000, am expediat la Cluj un set de corecturi la *Cartea profetului Ieremia*. După aproximativ trei săptămâni, are loc un foarte important eveniment, legat nemijlocit de această secțiune a *Cărții Sacre*. Transcriu, din vechile mele însemnări, acel memento: "...ieri... la prânz, poșta mi-a adus, de la Părintele Anania, *Cartea lui Iezechiel* și un volum al său (Valeriu Anania, *Dincolo de ape. Pagini de jurnal și alte texte*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000: 'Poetului Eugen Dorcescu, cu îmbrățișare colegială. Valeriu Anania. August 2000'), plus o scrisoare. În cuprinsul scrisorii, Părintele Bartolomeu îmi mulțumește pentru observațiile la *Ieremia*, se declară foarte impresionat de 'acribia' mea și îmi propune să fac eu corectura ultimă (BT-ul) la întregul text al *Bibliei*..." (Sâmbătă, 19 august 2000).

Am căzut pe gânduri. Era o mare cinste, însă, concomitent, o mare răspundere. O piatră de încercare. Și, tocmai de aceea, era cu neputință să refuz.

Drept consecință, după cum găesc în aceleași note, luni, 21 august 2000, "în zori, am fost la poștă, să-i trimit părintelui Anania o epistolă (îi mulțumesc pentru cărți: *Iezechiel* și cea semnată de Dânsul și îi spun că accept colaborarea...)"

*

De fapt, colaborarea începuse de mult (acum dobânda limpezime, conștiință de sine, statut), debutase cu acea primă parcurgere a *Psaltirii*. Și a continuat, cu fiecare carte biblică ce-mi parvenea de la Cluj. După această clarificare a perspectivei, având lângă mine o mare parte din text, am reluat, și mai atent, în orizontul corecturii ultime, pagină cu pagină, șir cu șir, notă cu notă, *Sfintele Scripturi*. Iată ce adăugam în *Jurnal*, la data de 11 ianuarie 2001 (Joi): "Azi am primit de la Părintele Bartolomeu *Cartea lui Daniel* și '*prorocii mici*', o agendă, un calendar, o felicitare. Toate într-un plic. Îmi scrie că, până în mai-iunie, *Biblia* va fi gata pentru tipar. Aștept, deci, să-mi vină textul la BT". Iar la 4 martie 2001 (Duminică): "Azi am terminat de (re)lecturat (și de corectat) *Iezechiel*, ceea ce înseamnă că tot ce am eu aici din versiunea Părintelui Anania a *Bibliei* e străbătut (poate doar *Plângerile lui Ieremia* să fi rămas cu o singură

lectură). Acum aștept o veste de la Cluj”. Sau, luni, 19 martie 2001: ”spre seară, am pregătit un plic pentru Părintele Bartolomeu (volumul meu de poezie, recent apărut, *Exodul*, ca dar la împlinirea celor 80 de ani, în 18 martie – ‘coincidență semnificativă’, i-am scris, după spusa lui Jung – dat fiind că eu am aceeași zi de naștere, și o felicitare...”).

*

În fine, reper decisiv, joi, 17 mai 2001, la ora 13,30, prin prioripost, mi-a intrat pe ușă *Pentateuhul*. Peste cinci zile, marți, 22 mai, la ora 8 dimineața, m-a sunat Părintele Bartolomeu și am vorbit îndelung. Luni, 28 mai 2001, am expediat textul revizuit. Reproduc o notiță din 30 mai 2001 (înainte de o călătorie în Germania și Belgia): ”Nădăjduiesc să ajungă azi la Părintele Bartolomeu corectura *Pentateuhului*...Iar la întoarcere – cum îmi spune Părintele – voi primi *Cărțile istorice*”.

*

Așa s-a întâmplat. În septembrie, eram încă adâncit în lectură. Cărțile au venit, mi-au pus la încercare privirea, priceperea și condeiful, după care s-au întors, primenite, alipindu-se una alteia, spre a întocmi, sub ochiul savant și inspirat al Părintelui Bartolomeu, *Marea Carte*. Am lucrat mult, cu bucurie, cu spor și cu folos, și munca noastră s-a încheiat cu bine.

*

În vara lui 2002, am avut dinainte, proaspăt tipărit, un exemplar din monumentală ediție 2001 a *Sfintei Scripturi*, purtând pe prima filă, în dreapta, sus, înveșmântate în caligrafia bine cunoscută mie, următoarele slove: ”Domnului Eugen Dorcescu, cu mulțumiri pentru prețioasa colaborare la alcătuirea acestei cărți. Bartolomeu. August 2002”.

Își poate dori un scrib mai mult decât atât?

După cum am mărturisit, versificând (stihuire interpretativă), demult, în 1998, o doxologie din *Pilde*:

*Puternic turn e Numele divin,
Spre care drepții și-nțelepții vin.
Primește-ne, sub ziduri, și pe noi,
Căutătorii vremii de apoi,
Pe noi, robiți celestelor comori,
Ai slovei fantomatici slujitori ;
Primește-ne, să ne adăpostim,
S-agonizăm, noi, bieții **sopherim**** ,
Sub scutul Tău etern, Iah Elohim !
(18,10)*

* “Poetul Eugen Dorcescu e un scriitor familiarizat cu **Sfânta Scriptură** și, implicit, cu poezia ei. Dacă multor condeieri ai literaturii noastre **Biblia** le-a fost doar o sursă de inspirație sau le-a oferit teme lirice, autorului de față îi stă ca o pecete pe inimă – ca să-l citez pe Solomon – , ceea ce-i conferă, pe lângă prestigiul literar, și o aură de noblețe spirituală. Cu ani în urmă, aveam în mână **Psalmii** versificați de Eugen Dorcescu. O “Psaltire în versuri”, mi-am zis, e un non-sens, de vreme ce însuși originalul ebraic, urmat de cel grecesc, este o carte de poeme în înțelesul adevărat al cuvântului, alcătuite după canoanele artei poetice a timpului. Încercări de acest fel se mai făcuseră la noi, unele mai modeste decât altele, deși (sau poate tocmai pentru că) tradiția îl avea în frunte pe Dosoftei. Am deschis cartea, am citit primele pagini și de îndată mi-am dat seama că autorul – un mare meșteșugar al stihului învățat să zboare cu aripile larg deschise – nu se mulțumește să versifice textele biblice, ci le re-crează la măsura limbii române contemporane și la dimensiunile talentului autentic al unui scriitor modern. Eugen Dorcescu a continuat să publice câteva volume de același gen. Iată că, acum, ni le oferă pe toate la un loc, în cartea de față, pe care le-o recomand cititorilor cu bucurie și încântare.

19 septembrie 2003

VALERIU ANANIA“).

****sopherim** = scribi (ebr.). (Eugen Dorcescu, *Biblice*, Editura Marineasa, Timișoara, 2003, p. 194).

1 Decembrie 2012

(“Învierea”, *Timișoara*, Anul XXIV, nr.10 (544), *Serie nouă*, aprilie 2013. p. 2-4; “Națiunea”, *București*, *Serie nouă*, Anul III, 28 mai 2013; “Portal Măiastra”, *Târgu-Jiu*, Anul IX, nr. 2 (35), 2013, p. 37; “Banat”, *Lugoj*, Anul X, nr. 3-4 (111 – 112), 2013, p. 6)

FROM A SCRIBE'S MEMOIRES. HOW DID I WORK FOR BARTOLOMEU
VALERIU ANANIA'S *HOLY SCRIPTURE* EDITION?

(Abstract)

Key words: *Old Testament, proofreading, final review*

The author, a writer and an editor, a Ph.D. in Philology evokes his long term collaboration (the proofreading of the *Old Testament* editions, their final review), the history of his contribution to achieve the monumental Valeriu Anania's *Holy Scripture* edition (2001), edition that was meant, according to the great hierarch, writer and scholar "to restore the presence and authority of the *Septuagint* in the Romanian Orthodox biblical tradition". This effort, spread over several years, aimed accuracy of theological and philological sacred text and took place in a climate of high intellectual and spiritual tension imposed by the specifics of the work itself, but also by Bartolomeu Anania's strong personality. The exchange of books, letters and dedications between Bartolomeu Anania and the *scribe* from Timișoara - exchange noted with extensive exemplification, during exposure - provides those interested precious historical and cultural documents and, also, evidence which may mean a meeting in *Spirit*.